

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Neljapäeval, 3. apr. 1975

Nr. 25 (4015)

17. aastakäik

Novembris 3. Eesti kongress

Vastavalt teisel eesti organisatsioonide kongressil Stockholmis vastu võetud otsusele valmistab praegu Eesti organisatsioonide kongressi toimikond ette kolmandat Rootsis asuvate eesti organisatsioonide kongressi, mis toimub 1. novembril Stockholmis vana riigipäevahoone pleenimisaaitsis. Kongress hõlmab kõiki eesti organisatsioone ja ringkondi ning ettevalmistused on vastavalt koordineeritud. Organisatsioonidele on korraldava toimikonna poolt kutsed välja saadetud – kui juhtub, et mõni organisatsioon ei ole kutsed saanud, siis palub korraldav toimikond (Eesti Organisatsioonide Kongressi toimikond, Vallingatan 34, II tr., 111 24, Stockholm) sellest teatada.

Kongressi päevakorras on järgmised küsimused: Rahvuslik kasvatus, noortetööd ja organisatsioonide järelekasv – Eeva Merike Kangro ja Ivar Paljak, Eesti kultuuri probleemid – Endel Kõks ja Valter Taali. Eesti ühiskond Rootsis uue minoriteedipoliitika taustal – Heinrich Mark, Ahti Pae ja

Alur Reinans, Organisatsioonide koostöö ja tegevuse koordineerimine – Rein Asu, Jaak Maandi ja Aksel Mark. Eesti laste kapitali suunamine rahvuslikuks tegevuseks (testamandid, Eesti Majad ja Eesti Kodud, fondid ja sihtasutused jm.) – Alfred Ventsel, Aktuaalsed välispoliitilised probleemid – Karl Laante ja Evald Unstalu, Eesti Päevad (Ülemaailmsed Eesti Päevad Baltimores ja võimaluste selgitamine Eesti Päevade korraldamiseks Rootsis) – Richard Norvell.

Järg lk. 7

Keres suur- vormis

Talinas toimunud rahvusvahelisel turniiril võitis eesti suurmeister Paul Keres suur- ja väikese, et ta veel 38 aastaseks kuulub maailma tippu. Keres võitis turniiri 10,5 punktiga 15-st võrreist, edestades n.a. endist maailmaimeistrit 8,5 punktiga jagasid teist ja kolmandat kohta eksmaailma- ja maailmaimeister Boris Spasski ja islane Olofsson, neljandat ja viiendat kohta jagasid 8,0 punktiga suurmeister Brans (ven) ja Hort (tšehhi), kuues oli 8,0 punktiga Olafsson. Teistest eesti osavõtjast oli Ivo Nei 8 punktiga 11-9 kohta jagasid sead ja H. Kärner 8 punktiga 14-15 kohta jagasid.

Keres, kes pikemat aega ei olnud esinenud suurmaistriliste teostus sellega ühineb "come back!"

MÄGI Rootsi meister

Sundbybergis toimunud rootsi esivõistlustel tõstis kaitse juba kolmandat korda oma meistritiitlit 67,5 kg kehakaaluklassis göteborglane Enno Mägi, kes rebis 120 ja tõukas 140 kg, saavutades kogusumma 260 kg. Mägi oli 17,5 kg ees teiseks tulnud soome päritoluga Tuuvalainen, kes tõstis kogusummas 250 kg.

Enno Mägi saavutus on seda erakordsem, et ta alles mõned aastad tagasi läbi tegi raske stidameoperatsiooni. Sihiindla treeninguga saavutas ta tagasi oma endise tervise, jü ja võistlusvormi.

Pilt, mis ei meeldinud välisministeeriumile: president Ford (teine vasakul) eestlaste esindajatega. Vasakul presidentist E. Rahvuskomitee USA-s välisloomingu esimees Juhana Simonson, Fordist paremal Rahvuskomitee esimees Ilmar Fleer ja juhatusel liige Mati Kõiva.

Kissingeri häirib presidendi huvi Balti küsimustes

CHICAGO (VES) – Ameerika suurajaleht "Chicago Tribune" avaldas kuulsas Washingtoni-kolumnisti Bill Andersoni rapordi kuulisidetagustest katsetest muuta USA senist ametlikku hoiakut Balti riikide küsimustes peakirja all "Fordilt taotletakse sidemete katkestamist Balti riikidega" (loe: iseseisvate Balti riikide diplomaatiliste esindustega, sest USA on sidemetes praegu vaid suveräänsete Balti riikidega). Kirjutist algab sõnadega: "President Fordile antakse nõu lõpetada USA diplomaatiline tunnustus Eestile Lätile ja Leedule.

Bill Anderson jätkab:

Uus areng selles vanas probleemmis N. Vene sõjajõudude poolt 1939. aastal äraeelatud Balti riikide osas on järgmine:

Henry Kissingeri välisministeerium ja Riiklik Julgeoleku Nõukogu "kalduvad" selle poole, et anda legaalne tunnustus nende riikide annekteerimisele

N. Vene poolt – selle superriigiga "detente" saavutamise huvides.

Kongress kaldub teisele poole. Järg lk. 7

Göteborgi kooridele anti üle Esinduse KULTUURIAUHIND

Rootsi Eestlaste Esindus andis välja neljateistkümne korda kultuuriauhinna, mis on kujunenud hinnatavaks tunnustuseks eesti kultuuriolinguile ja üldse kultuurielu mitmepalgelistele avaldustele paguluses. Kui möödunud aastal langes auhind kujur Ernst Jõesaarele, siis tänava oli kultuuriauhinna kolleegium valinud üldkultuurilise ala. Vastavalt sellele otsustas auhinnahüüri väärastada kaht eesti laulukoori Göteborgis: Göteborgi Eesti Meeskoori ja Göteborgi Eesti Naiskoori. Taolise väärastuse osaliseks on varem saanud ka Stockholm Eesti Mees- ja Naiskoori. Auhiina üleandmine toimus aktusega Rootsi Eestlaste Esinduse töökongressi raamides Medborgarskolan ettekannete-aulas laupäeval, 22. märtsil.

Aktuse avas Esinduse esimees dr. Olaf Murnik, tervitades auhinnatud kooride kohalolevaid juhte, Eero Tarjust ja

Harry Truusi, ja soovis, et nende kooride tegevus jätkuks kahanemata jõuga, täites missiooni, mis on eesti laulukoori.

del tulnud täita aegade jooksul kodumaal ja nüüd paguluses, et eesti rahvuslikku elu ja tegevust alal hoida. Järg lk. 7

Eesti Kultuuri Koondis liitus E. Komiteega

Eesti Kultuuri Koondise korraline üldkoosolek Stockholmis Eesti Majas 19. märtsil otsustas 31 häälega 5 vastu liituda Eesti Komiteega. Juhatus oli nimelt Eesti Komitee ettepaneku liitumiseks jätanud üldkoosoleku otsustada. Liitumine toimus pärast seda kui valitsuse ettepanekust riigipäevale on selgunud, et nn. 3000-likke kriteerium invandrarutredningi poolt kavandatud vähemusorganisatsioonidele peatoetuse määramisel on ära langenud ja toetus määratakse suvaliselt Invandrarverketi kaudu. Seega ei omanud otsus enam seda tähtsust, mida Eesti Komitee taotles liikmete vähimise aktiooni algatamisel ja mille tulemusena on värvatud nii üksikisikuid kui organisatsioone.

Sõnavõttu enne hääletamist ütles esimees Leonid Laid, et liitumine on vaid vormilist laadi ega muuda kuidagi Eesti Kultuuri Koondise iseseisvust ega töölaadi. Eesti Komiteel ei

ole üigust selle ühekordse volitusega end segada Koondise elu. Eesti Komitee poolt oli koosoleku vastu püüdnud eriliselt huvi ja selle esindajaid, samal ajal EKK liikmeid, oli kohal

Leonid Laid, EKK esimees.

arvukalt. Komitee poolt võitis sõna abiesimees Heinrich Mark, kes märkis, et praktiliselt toob jaatav otsus seda, et Eesti Kultuuri Koondis saab Järg lk. 7

EPL

Neljapäeval, 3. apr. 1975

Järeleandmine

Sõjategevus Kagu-Aasias on viimastel kuudel järjest elavnenud, kuulsuore kohalikud valitsusvõid nii Lõuna-Vietnamis kui Kambodžas on olnud sunnitud kommunistlikult meelestatud vastaspoole jõududele järele andma ja nende jätkuva ülekalla eest tagasi tõmbuma. Kambodžas on pealin Phnom Penh peaaegu täiesti sisse piiratud, kuid valitsusvägede vastupanu seal kestab veel samuti kui mitmetes tugikohtades kaugemal sisemaal. Lõuna-Vietnamis on valitsusväed vaenlase survele pidanud taanduma mitmetest maakonnast riigi keskosas vastu Kambodžat. Toenäolikkul on kavas taanumisele ka põhjapoolsetest maakondadest vastu Põhja-Vietnami piiri, kuna viimaste andmete kohaselt on üle selle piiri hakanud lõunasse liikuma uusi kommunistlikke väekoondisi Põhja-Vietnamist.

Hoolimata reivarahu lepingu allkirjastamisest Pariisis üle aasta tagasi ei ole Põhja-Vietnami valitsus Hanois järelikult üldse mõelnud oma vägede tagasiõhutamisele Lõuna-Vietnamis ja Kambodžast, kuigi kõik USA väed, kokku üle poole miljoni mehe, sealt paari kuu jooksul evakueeriti. Mitte ainult senised 14 põhja-vietnami diviisi jäid kohale, vaid neile lisandusid 1974 suvest peale aegamööda veel 9 diviisi. Neile 23 diviisile on viimastel nädalatel tulnud Põhja-Vietnamist uusi väekoondisi, millede arv aga pole veel selgunud. Igatahes on tegemist niivõrd suure diviiside arvuga, et ilma Nõukogude Liidu ja Puna-Hiina otsese abita ei oleks nende ülevõlpidamine üldse mõeldav. Pealegi nõuab suurt kulu ka FNL-jõukude rakendamise Lõuna-Vietnamis, samuti kui khneri punasisside organiseerimine ja varustamine Kambodžas. Teatavasti pole Põhja-Vietnami eneseliikumiseväärset sõjatoetust, mis pärast igasugune kommunistide sõjaline edu on olnud relvade, laskemoona ja varustuse juurdeveo N. Liidust, Puna-Hiinast ja Tšehhoslovakiast.

Saigoni kommunistliku valitsusega võrreldes on Saigoni ja Phnom Penhi rahvuslikud valitsused hoopis halvemas olukorras. Ameerika vägede lahkimisest saadik jäid elavjõuna kasutada ainult kohalikud väed. Eelduseks oli aga nende küllaldane varustamine mitte ainult relvadega, vaid ka vajaliku

laskemoonaga, mootoriõlidega ja mitmesuguste tarbelistadega. Väga tihti oli pealegi vaja toiduaineid, peamiselt eraisikutele, kes hulgaliselt põgenesid punajõukude eest. Mõnel pool on mõista antud, näiteks seoses massiliste põgenemistega Lõuna-Vietnamis, nagu oleksid inimesed kartnud Saigoni vägede repressaalte teatud maakotade kaotuse puhul. Aga siis peab küsima, milks inimesed põgenevad ida poole ranniku suunas, s.o. Saigoni vägede juurde, mitte aga lääne poole, s.o. kommunistliku ringjoone taha?

Seni on Ühendriigid andnud Lõuna-Vietnamile ja Kambodžale teatud abi sõjaväevarustuse näol, silmas pidades, et N. Liit ja Puna-Hiina varustavad vastaspooli. Aga USA on jäänud võrdlemisi piiratuks ja töötad edaspidi mitte ainult veelgi väheneda, vaid võibolla koguni lõppeda. Juba mõnda aega käib Washingtonis kibe heitlus Valge Maja ja Kongressi vahel sõjaväelise abistamise pärast Lõuna-Vietnamile ja Kambodžale. President Ford nõudis summade määramist abistamiseks Kambodžale 220 miljoni dollari ja Lõuna-Vietnamile 300 miljoni dollari väärtuses. Kongress ei nõustunud sellega, vaid vaidles vastu sooviga vähendada mõlemad summad üle poole ja taotleddes abistamist üldist lõpetamist tänavu 30. juunist alates, eeskätt Kambodžale.

Kälmasolevatest vaidlustest paistab igatahes, et Kongress näib olevat valmis järele andma kommunistlikele agressioonile Kagu-Aasias, hoolimata presidendi, välisministri ja kaitseministri vastuseisust. New York Times avaldas märtsi algul pikema artikli kõnelustest kolme tähendatud riigimehe lähemate kaastöölistega, kes kõik olid arvamisel, et kui abistamine ettenähtud viisil ei jatku, siis on eeskätt Kambodža langemine ainult lähema aja küsimus. Mis puutub Lõuna-Vietnami, siis näib Põhja-Vietnami vägede suurenev valgumine Lõuna-Vietnami tõendavat, et seal seisab ees kommunistlike vägede suurfensiiv, mis saavutab haripunkti kunagi 1967. aastal.

A. K.

Aktsioon USA kongressis

WASHINGTON (EPL) — Lisaks nendele 23. kongressi liikmele, kes juba varem on esitanud resolutsioone, et USA delegatsioon Euroopa juulekoosoleku konverentsil ei nõustuks Balti riikide suhtes kaublike otsustega, täiendavad veel 8 uue ettepanekuga.

Resolutsioonide esitajad olid Marvin L. Esch (Michigan), republikaan, James J. Florio (demokraat, New Jersey), L.H. Fountain (dem. North Carolina), Marjorie E. Holt (rep. Maryland), Clarence D. Long (dem. Maryland), Ray J. Madden (dem. Indiana), Joe Moakley (dem., Maryland) ja Martin A. Russo (aluseil, Illinois). Nagu selgub, on resolutsioone esitanud üle parteiliinide.

BORAS

Eelteade

Eesti Seltsi traditsiooniline emadepäeva tähistamine toimub Caroli kogulise majas pühapäeval, 26. mail kl. 15. Eesti ema austamist emadepäeval on BES tähistanud katkestamatult iga aastal paguluse algastatist kuni tänaseni ja jätkab seda traditsiooni.

ESKILSTUNA

Peakoosolek

Esiklstauna Eesti Skaudisõprade Seltsi korraline aastakoosolek peetakse Viru lipikonna ruumes, Kriieksens, 13 pühapäeval, 6. apr. kl. 15. Päävakorras koosoleku avamine, 1974 aruanded, ellarve ja tegevuskava, valimised, kohal algatavad küsimused ja lõpuks kohaluid.

GÖTEBORG

Eesti Maja peakoosolek

AB Göteborgi Eesti Maja korraline peakoosolek toimub pühapäeval, 27. aprilli algusega kl. 14 Dronningstr. 27. Tavakohaselt toimub osatähtede väljandamine kaks tundi ja peakoosolekuie registreerimine üks tund enne koosoleku algust.

GÖTEBORG

Loen Etiopia kohta

E. Maja Klubi korraldusel toimub E. Majas 13. apr. kl. 17 loeng Etiopia kohta koos valgusplaatidega. Referent ins. Laussen on viibinud ise kolm aastat Etiopias. Sisepääs tasuta, kõik on teretulnud.

GÖTEBORG

Mai vastuvõtt

E. Maja Klubi korraldusel peetakse 30. apr. traditsiooniline kevadpidu E. Majas. Kavas kirev eeskava, muusika, tants, elne. Registreerimine tel. 23 11 24 (Pahk) ja 24 70 70 (Randmaa). Kohtade arv on piiratud, seetõttu on registreerimine vajalik. Pidud on klubi liikmetele ja nende külalistele ning algab kl. 20. Osavõtukohtade 35.-. Registreerimine lõpetab üks nädal enne pidu algust. Klubi juhatus teatab ühtlasi, et suveperioodi alates 1. maist kuni 7. sept. on klubi ruumid suletud.

GÖTEBORG

Hämariku mailball

Mai laupäeval, 30. apr. korraldab laulu- ja muusikagrupp Hämariku mai vastuvõtu- ja mailballi restoranis Röda Nejlkan, mis asub Trädgårdssöreningenis, Nya Allén. Ball algab kl. 20 ja maksab 50.-. Hinnas sisene on arvestatud eeltoitu, lõuna ja jook ning kohv. Tantsuks mängib kohalik orkester. Pidulik õhtuüritus.

Kõiklisse arv on maksimeeritud 125-kele ja kuna pooled loodavad korraldajad, et küllaldane end võimalikult kiiresti registreerivad kuid hiljemalt 15. aprilliks järgmisele aadressile ja sarnasegelt tasuvad balli-maksu postsihtloole. Andres Merelaid, Solvædersgatan 45, 417 39 Göteborg, postigiro 88 99 76. Andres Merelaid, Göteborg. Lähemalt informatsiooni balli kohta saab telefonitelt Andres Merelaidilt, tel. 031/53 75 59 ja Raivo Heinsoolt, tel. 031/54 26 01. Hämariku ütleb kõikidele teretulemast.

GÖTEBORG

Kutse RA koosolekule

Göteborgis osutub vajalikuks Raamatu Aasta toimikonna moodustamine RA raamides ettenähtud ürituste korraldamiseks. Sellega seoses toimub organisatsioonide esindajate koosolek neljapäeval, 10. apr. kl. 18.30 Eesti Komitee Göteborgi Osakonna ruumides Eesti Majas. Päävakorras on RA toimikonna moodustamine ja mõttevahetus ning ettepanekuid RA üritusteks kohapeal. Kokkukutsujad loodavad, et iga Göteborgis aktiivselt tegevat eesti organisatsiooni saadab oma esin-

Kohalik elu

daja. Käesolevale kutsule ei järgne enam muid kutseid. Kutse on väljastatud.

Aino Miks, Tallinna lipikond. Susanna Tomson, Põhjalatüred-Kalveipoo lipikond. Gerhard Peet, EK Göteborgi osakond. Evald Liljest, Göteborgi Eesti Selts. Arvi Moor, REE Göteborg üldkogu.

MALMÖ

Peakoosolek

Malmö eesti laskurklubi Kõtt korraline peakoosolek toimub pühapäeval, 6. apr. kl. 11 kohvik Resdansi ruumides, Adelgatan 7. Päävakorras avamine, päävakorra kinnitamine, juhataja valimine, protokollide valimine, prot. tõendajate valimine, eelm. tegevusaasta ülevaade, kassaraumne ja juhataja vastustused vastustamine, üle juhataja valimine, rev. kom. valimine, üle tegevusaasta kava, eelarve, liikmemaksu määramine, üleskerkinud küsimused, koosoleku lõpetamine.

STOCKHOLM

Demonstratsioon

Neljapäeval, 3. apr. kl. 20.30 toimub demonstratsioon kommunistliku rõhumise ja jallitamisaktiivide vastu Sergeli turul. Kogunemine Kungsträdgårdenis Jakobikiriku juures, kust minnakse tõrjuma rongikõiklus Sergeli turule. Kõiklisse kirjanik Christopher Jolin, fil. dr. Sven Sölve, Sabina ja pastor Richard Wurmbrand.

Kel 19 Jakobikirikus jumalateenistus märtritele, juustab pastor Wurmbrand, kes kolm aastat oli pimedas maa-aluses vangikongis N. Liidu vanglas.

Korraldajad loodavad rohkearvulist eestlaste osavõttu nii jumalateenistuses kui ka demonstratsioonis.

STOCKHOLM

Märtson-Wilsoni kontsert

Eesti Kultuuri Koonde ja Stockholm Kultuurivälituse ühisorganisatsioon toimub reedel, 4. apr. kl. 19 Kultuurhuset Hörsalenis (Sergeli torg 3, sissekäik fontäänist vastas) Eva Märtson-Wilsoni (sopran) kontsert. Klaverisaade Karl Bergemannilt. Kavas saksa, rootsi ja eesti heliloomingut. Pääsmed 10.- saadaval kohapeal.

STOCKHOLM

Valmulik kontsert

Pühapäeval, 6. apr. kl. 14 Englebrekti kirikus. Kaastegelad Eva Wilson — sopran, Carl-Otto Märtson — orel, Eesti Kultuuri Koonde viiulilanssant Alfred Piskuse juhatusel ja peapiliskopoliku koh. segakoor Jüri Radli juhatusel. Kavas heliloomad Pachebbel, Terziani, Mozart, Albinoni, Franck, Süda, Bach, Hiib, Liszt. Kava maksab pääsmena 10.-.

UPPSALA

Kirjandusõhtu

Raamatu-aasta ürituste raames korraldab UE Skauti. Noorte Sõprade Selts (koostöös Eesti Seltsiga ja Demokraatliku Klubiga) Eesti Kodu pühapäeval, 6. apr. kl. 17 kirjandusõhtu. Kõnelema on palutud meie üldtuntud kirjandusloolane Helmi Eller. Tema etteandete teemaks on — Maailmakirjanduse viimased kümnendid. See üritus on ühtlasi seda korraldava Seltsi kirjanduse õpperingi viimase kokkukõikluse käesoleval aastal.

Kuna ettekanne nimetatud väljapaistvat asjatundlikult literaardil garanteerib laialdast huvi ja rohkearvulist osavõttu, jääb korraldajail üle ainult soovida — Tere tulemast, kõik kirjanduse sõbrad!

Valter Kotsari loeng

Laupäeval, 5. apr. kl. 16 toimub Uppsala Eesti Kodu ERF osakonna peakoosoleku puhul Valter Kotsari loeng teemal "Eesti olukorrad 1939-40 Itaalia diplomaatide raportite alusel". Ka mittekilmed on tere tulnud koosolekule.

Evald Past 75-aastane

Evald Past sündis Tartus 31. märtsil 1890. Ta on merd kändnud 58 aastat, nelst 51 Tallinna merekooli lõpetanud kangelasliku kapteni kraadid. Viikingipaat "Östervägi" tõi ta 1948 koku 63 eestlast Rootsis Kanadasse. Viimased 20 aastat juhib ta oma mootorjahtil Valke ookeani lainetel. "Paadik", 37 jalga pikk on ehitatud tema enda plaanide järgi.

Enne kodumaalt lahkumist oli Past Päästeseltsi Ankuri juhataja. Kanadas algas ta oma karjääri töölisena ühes Halifaxi vanaravalaad 60-sendise tunnipalgaga. 1961 ületas mandrit. Asunud elama Victoriasse alustas ta saali oma ehitustevõtte.

Koos abikaasa Leidaga on Pastid nüüd rändinud. Talve tulekul asuvad nad oma talvemaja Palm Springsi. Kevaditulek toovad neid aga tagasi Victoriasse. Suveluud mõeldavad kalatursutkedega rannikuvetes. Sagedaste kaastelsteks on poja Heiti perekond.

Meri ja meremees on lahutamatu. Ehkki 106kohustused on kapten Pasti kuival maal hoidnud, on ta siiski meriele mõelnud. Temast sai esimene eesti mereasjanduse uurija ja vilgas meremehehugude kirjapanija ja kirjastaja. 1955 ilmus tema sulest "Jooni eesti mereasjanduse minevikust". Sellele järgnesid "Mereseidlo romantikat ja traagikat" (1936), "Eesti meremees jutustab" (1938), "Mereseidlo" (1940), koos kapten Wichmanniga eesti-, saksa- ja ingliskeelne "Tallinna sadama käsiraamat" (1936). Toimetas ja kirjastas kapten Menderi mälestused "Kõikmündast aastast meremehena Kaug-Idas" (1940) ja neli köidet Pitka mälestusi. Viies köide "Kanada ürgaaines" oli trükitud kuid jät uute võimeuste survele 1940 lumumata. Ladu hävitati, ühtki trükipoogant ei säilinud.

Past, avastaja ja käsitleja esma- ja teise maailma sõja Eestis ühulugu ja sellega päästis unustusehõlmast nüüd juba legendaarse Kihnu Jõnni.

Ta on nii kodumaa kui ka paguluses teinud kaastööd mitmetele ajalehtedele ja toimetanud laevanduse ajakirju ning aastaraamatuid.

Kapten Past oli kodumaa juhtivalt tegev mitmetes organisatsioonides. Elades Victorias, eamal suurematel eestlaste keskustes, on ta siiski ega leidnud väinade ületamiseks ja mitmete organisatsioonide tegevuse juhtimisele kaasaaitamiseks. Ta on olnud teine Lääneranniku Eesti Organisatsioonide Liidu juhatuses abimehena ja esindajana, Vancouveris asuavate Eesti Kirikufondi ja Luteriusi koguduse abimehena jne. Kapten Pasti eestvõtte ja korraldusel alustati eestikeelsele jumalateenistustega Victorias. Tema heldehkeist loetust on saanud nii mitmedki Vancouveri organisatsioonid. Praegu on ta tegevusse Vancouveri Eesti Ev. Lut. Koguduse ajalootoimikonna esimehena ning loodab raamatuga valmis olla setsmu kuu jooksul.

Kapten Past kirjutab kavauskoostamist, meremehe ebavõrdsest laeva kaitsesvõimeusest. Kuigi Past ei näe väli nagu ühineb luteri koterann, pisike halli hahmaga vanamees, on tal sageli olnud kotermanni ülesanne eesti pagulaskonnas.

Hädaohu puhul, mis on vältidav, hoiatas Kotermann meeskonda, juhides nende tähelepanu vigastatud laevaosale, mädanenud mastile, katkevala trossile jne.

Loodame, et ta oma kotermanni-ülesannet ka tulevikus ei unusta. Selleks palju jõudu.

TOIVO LAANEMAE

New Yorgis suri 7. märtsil Juhanee Geering, suri 24. juunil 1894. New Yorgis suri 9. märtsil Elia Kaevats, sünd. 23. okt. 1917.

San Francisco, USA, suri 23. veebruaril Arnold Rehmetes, sünd. 1. jaan. 1905 Koidula, Eestis.

San Francisco's suri 24. veebruaril Voldemar Liivik.

EESTI PÄEVALEHT

Eestiska Dagbladet

Peatoimetaja Juhanee Koka

Vastutav väljaandja

(ansv. utg.)

Arvi Moor

Toimetus ja talitus:

EESTI MAJAS Stockholm:

Wallingatan 32, 1 tr.

Postiaadress: Box 667

101 28 Stockholm 1

Telefon 21 84 46

Toimetaja Esiklstauna Jüri Aus

Aastad: Eesti Päevaleht, Box 120,

631 02 Esiklstauna, tel. 016/14 77 72

Tellimispostigiro nr. 15 677 0-0

Kuulutusarvest postigiro 60 59 00-0

Eesti Päevaleht Förlägs AB,

Stockholm

Tellimishinnad:

Aasta kr. 187.-

Termin (4 kuud) kr. 88.-

Kuu kr. 18.-

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT

FÖRLÄGS AB

Trükkija: Esiklstauna-Kurress

Tryckeri AB Esiklstauna 1975

Meeskoor külas Örebro

Stockholmi Eesti Meeskoori kontserdi järel Örebro andis Örebro Eesti Seltsi tervitused üle esimees Boris Jansar (vasakul ees) ja lilled andis üle dirigent Lembit Leetmale (EPL-foto Trummer).

Eestlased väiksemates keskustes on kogu Rootsi viibimise kestel olnud kultuurilisel alal olnud. Kord kolme-nelja aasta järele on neil olnud võimalik käia laulupeol ja lähimas eestlaste keskus Vabariigi aastapäeva aktustel – ja see on olnud ka peaaegu kõik. Kui siis mõni eestlasest solist, teatrihahvas või koor ilmub "kadunud

estlasi" külastama, on see suur-sündmuseks. Selline mulje jäi Stockholm Eesti Meeskoori kontsertmatkalt Örebrose laupäeval, 22. märtsil, mis toimus Örebro Eesti Seltsi kutsel ja korraldusel. SEM andis sellel kontserdil oma repertuaari paremikust läbilõike, need olid SEM-i lemmiklaulu, mida ka mu-

jal on tahetud kuulda ja nautida. Kõneldi, et Örebro ja selle lähima ümbruskonnas elunevat 80-90 eestlast. Need olid vist kõik kohal, peale selle buss muusikahuviliste Eskilstunast, Öksikuid Norrköpingist ja Finspångist. Örebrole lähim eestlaste keskus – Kumla, kus elunevat 150 eestlast ümber, oli aga esindatud ühe kuulajaga.

SEM-i vastuvõtt ja suhtumine lauldesse oli ülimalt sõbralik ja soe. Tänaati lilled ja soojade sõnadega ning pärast paljusid õnnestunud ettekantud laule pakuti kohvi. Kontserdi solistina esines Andres Grossenius nelja lauluga ja laulis lisapalaks Edv. Griegi "Jeg elsker". Klaverisaade oli Hilma Nerup-Mossinilt.

Tuljak: Lillendali lõpprepliik

Kui Tuljaki-diskussiooni algataja soovib seda pikka poleemikat lõpetada järgmiselt:

Mina ei tunnista end süüdi eesti rahva inženiumi regaallate – pärlikroonide, kuldsete kandide ja kuninglikkude troonide teotamises ega Taara viimsete tammepuude maharaiumise kates. Ühtin kadunud Henrik Visnapuu arvamusse, et "mis keegi külvand, loigaku, tööd ainult omaks hõigaku". Kui me ei suuda vabaneda ühelt poolt germaani ja teiselt poolt slaavi kultuuriläbimõeldust ja neid endiselt eesti musta kuue alla peidame, siis peame kahtlusväärselt endi kohta tunnustama, et viibime vaimset endiselt ja ikka veel Ar-kamisajas.

Hoolimata pikast tiraadist ei suutnud Harri Kiisk eitada Tuljaki slaavilist päritolu. Ka ei õnnestunud tal kindlaks teha, kuidas vene-lane Sergei Rahmaninov ja tshehh Antonin Dvorak tulid toime var-gusega Miina Hermannini kummu-tisatist, kaasa viies eesti rahva vokaalmuusika ilusalma ehte ja ülemalaua Tuljaki, peites selle igasuguste itaalia polkade ja slaavi tantsude taha. Kas Tuljaki originaaltekst vusisti meie oma-rikkuse lõpul või enne 1928 aastat, ei tee soidmist olematuks ega õigusta kommunistlike okupantide kultuuripoliitrikkide veelkordset vusungit.

Truuka jäädes isamaale ja tema rahvuslike kultuurile viimse re-tiilgani.

Oskar Lillendal

Uudiskirjandus

ROOTSI-EESTI SÖNASTIK

Uppsala ülikooli Soomeugri keelte instituut on toimetusele saatnud informatsiooni H. Lag-man-Wiessegreni suure Rootsi-Eesti sõnaraamatu ilmunise eel-tööde kohta, millest selgub, et trükikoja vahetamise tõttu sõnaraa-mat saab valmis septembrikuus. Informatsioonid teatakse m.h.:

Kahjuks on H. Lagmani sõnaraamatu ilmunine viibinud trük-tehnilistel põhjustel. Trükikojas, milliseiga sõlmiti sõnaraamatu trükkimisleping, puudusid lepingu sõlmimise momendil eesti keelele vajalikud tähed. Nii Instituudile kui ka trükikojale anti trükitähed valmistaja poolt kindel lubadus, et puuduvad trükimärgid saabuvad trükikotta kuus nädala jooksul, arvestades tellimise tähtpäeva.

Trükikoda andis oma tellimise eelmaltud firmale 20. mail 1974, samal päeval, kui toimus sõnaraamatu manuscripti ülevandimise Instituudil trükikoja.

Kuld vaatamata nii trükikoja-poolsetele korduvatele meeldetuletustele tähti müüva firma Rootsi esindajale, trükimärke siiski ei saanud Prantsusmaal, kus vastavabrik asub.

Detsembris 1974, milline kuu muide oli sõnaraamatu kättesaamise tähtpäevaks trükikojast, esitas Instituut eelmaltud firma Stockholm esindajale ultimatumi: (1) kas trükitähed on trükikojas kohal hiljemalt 15. jaanuariks 1975, või (2) Instituut tühistab raamatu-trükkimise lepingu trükikojaga.

Firma esindaja Stockholmis teatas selle peale, et "...Tele poolt mainitud trükitähedde kättesaamine trükikojale tuleb kõne alla märtsis 1975. a. ..."

Tekkivad olukorras otsustas Instituut trükilepingu esimese trükikojaga tühistada ja katsuda sõlmida leping uue trükikojaga. Peale vastavald läbirääkimisi millise trükikojaga, sõlmiti uus leping uue trükikojaga. 19. veebruaril 1975, ja nagu nähtub juurdle-satud proovivõrki lehest, on raamat viimaks ometi ladumisel. Uus trükikoda on andnud Instituudile si-duva lubaduse sõnaraamatu il-

muniseks käesoleva aasta sep-tembriks eeldusel, et Instituut omapoolselt jõuab samaaegselt trükikimisega lugeda selle korrek-tuuri (mis omakorda on küll aega-nõudev, aga siiski antud aja raam-dises läbi viidav!)

Arvestades ülalloodud asjaolusid millised olid väljaspool meie Insti-tuuti otsest kontrolli, peame sü-gavalt kahetsema tekkinud ja meie poolt mittearvestatud viivlust sõnaraamatu ilmunises ja paluma eeltellijate arusaavat suhtumist antud olukorras. Jääb vaid oota, et uus trükikoda oma lubadust täpselt peab!

"EESTI RADADELT" ETTETELLIMINE

Eesti Skautmasterite USA Koondise väljaandel ilmuva Her-bert Michelsoni teose "Eesti ra-dadel" ettetellimine lõppes 20. märtsil.

Arvestades kaugemalt tulnud soovidega, postistreiigi, aeglase postilukuse ning ka noorte ja noortesõprade kogunenisi eel-seisval jüripäeval, on otsustatud teose ettetellimise aega pikendada lõplikult 1. maini 1975.

Raamatu ettetellimishind on Rootsis kr. 34. (kaks raamatut kr. 64.). Tellimised teata: Skm. Hei-ner Erandi, Elektrog. 10, 222 32 Helsingborg.

Kriitika

WASHINGTON (YES) – Tõsi-selt kriitiseeriva hinnangu USA praegusele välispoliitikale andis äsja Indiant lahku USA suursaa-dik D. B. Moynihan.

Te ütles, et olemas 25 a. kõnelnud demokraatiast, ent olemas senini huvi näidanud peamiselt diktatu-riimaade vastu nende külastami-sega! (Need diktatuurimaad on kommunistimaad). Moynihan li-sas, et diktatuurimaad kindlasti-vad alati külastuse puhul entu-siaatliku rahva vastuvõtu lennu-jaamad, mida näiteks India kui demokraatlik maa kindlustada ei saa! Teame, et see on valus tõde, mis ei vaja ühtegi kommentaari!

Kodumaa kirikud nõukogude ajal

Inglisekeelse koguteose jaoks kirjutatud artiklis, mis käesolevas ilmutub eritrükina, vastab Vello Salo kodumaa kirikud kahe nõu-kogude okupatsiooni ajal. Autor on teinud hooltsasti tööd, kasutanud kõiki võimalikke allikaid, kriti-ka ja ka kodumaiseid ja oma väet-d pühajalikut dokumenteeritud. Teose tähtsaimad osad ja kokkuvõt-likke järeldusi on siin põhjalt tsit-teerida.

A. 1938 ilmus täielik kirikute, koguduste ja vaimulike nimekiri, selle järgi oli EELK kogudusi 185 (vaimulikke 191), apostlikuorfo-doksi kogudusi 157 (135), vanausu-lisse 12 (8), adventistlikke 38 (35), baptistlikke 49 (45), metodiste 14 (15), Vabausuühingute Liidul 17 (17), rooma-katoliiklikke 10 (14), juudi 9 (3). 1934. a. oli rahvaloenu-duse andmetel luterlasi 874 000, ortodokse 212 000, baptiste 8700, evangeeliumi-kristlasi 4100, roo-ma-katoliiklasi 2300, adventiste 2300, metodiste 1200, nelipühilasi 190, juudi-usulisi 4300, ateiste 7000.

Esimene nõukogude okupatsioon käitles kirikliku brutaltselt. Kiriku-telt võeti senine majanduslik alus, vaimuliku järelekasvu eest hoolitsemise ja massimeediate ka-sutamise võimalused. Anti välja ajakirja "Ateist", asutati Voitve-vate Usuvastaste Liit. 1941. a. suvel kaotasid kirikud vangistatiste, küüditatiste ja mobilisatsioonist läbi üle 60 vaimuliku, nende hulgas 4 piskoppi.

1944. a. suvel põgenes Eestist 78 vaimuliku (enam kui pooled säili-niust), sõjategevuse tõttu ka-hjustati paljusid kirikuid.

Stalinismi ajal (1944–53) katsuti kirikuid riigivõimu kontrolli alla saada, ateistlik tegevus oli võrd-leimisi lood. Sellele järgnevat pe-rioodi (1953–74) iseloomustab al-guses kirikliku elu õitseng 1953–57 ja siis rezhimni vasturünnak, eriti usuvastaste kombetalituste kor-raldamise näol. Katsuti ka eriti EELK kasutada välispoliitika. Leeri asendajaks korraldati nn. noorte suvepäevi, millest osavõtt

ametlike andmete järgi tõusis 1971 a-ks u. 10 000-le. Samal ajal vähe-nes leeripöetisest osavõtnute arv (ametlike andmete järgi) 9200-t u. 500-le. Katsuti kõigi kristlike usu-talituste asemele organiseerida "ilmalikke" ristsete asemele "nimepäevi", riiklikke laulatusi, matuseid jne.

Luteri piskoppi andmetel oli 1969 Eestis u. 300 000 luterlast, töötas 147 kirikut 125 õpetajaga, kelle keskmine vanus 60 a. Usulist kir-jandust ei saa trükkida, selle (kaasa arvatud Püübi) väljast si-setoimine on rangelt keelatud. Or-todoks-kirikul oli 1968 55 preestrit ja 6 diakoni 98 koguduse jaoks. Vabausuiliste olukord on mõneti kergem ja nad holavad väga tõe-dalt kokku oma kiriku piirides.

Ateistlikku tegevust iseloomus-tab viimasel ajal nn. sotsiologi-keste uurimuste teostamine. Katsu-takse välja uurida, miks inimesed usuvad ja on kiriku liikmeteks. Teostatakse "sotsioloogilisi" an-keete, mille tulemuste mõjutab ju asjaolu, et usuline ja kiriklik tege-vus on diskrimineeritud.

Silmapaistev on kirikurahva suur kompaktsus. Kogu aja väl-tel on ainult kaks vaimuliku avalikku usust taganenud ja esinenud usuvastaste sõnavõttudega.

Riigivõimu tegelik suhtumine kirikutesse on N. Liidu ametliku põhiseaduse vastane, mille järgi maal valitseb usuvabadus. On räägitud kirikuvastaste aktsiooni-de puhul "sotsialistlikust legaalsusest". Tegelikult on see "le-gaalsus" vormilt legalistlik, sisult terroristlik.

Nendele lõpptulemustele jõuab Vello Salo uurimus kirikute olu-korrast kodumaa.

Ar-gi

A. Aksbergi mälestades

13. veebruaril k.a. suri Stock-holmis Kaarolinsa haiglas kolme aasta eest avastatud verehaiguse tagajärjel farmatseut Ando Aks-berg, kes töötas Belgia arstimiste-firma UCB Nordiska osakonna "Kilnisk forskning" juhatajana, mille tegevuspiirkond hõlmas Rootsi, Soome ja Norra.

Ando Aksberg sündis 19. det-s. 1938 a. Tallinna Keskhaiglas. Tal-linna lähedal asuval Aksl saarel elunevate vanemate Harald Arnold ja Helmi Aksbergi, n-na Klaamas, esimese lapsena. Ando isa oli elu-kutselt kaur ja piirkonnas tuntud padiehitaja.

Üldises põgenikevoorus pidi Ando juba viiesastasea järeleoma a vanematega kalapaaigala-guses Soome ja sealt hiljem Rootsi. Rootsis jäidi peatuma Lidingö saarele, kus isa teidis omale töö-koha padiehitajana.

Noorena käis ta EELK Stock-holmi koguduse noortekoolis ja hiljem leiris, kus praost Tähevali avaldas temale tunnustust, kindla-te usuliste veendumuste eest. An-dekuse ja haruldase mälu tõttu sai ta alati parima hinnangu, ni ka Lidingö gümnaasiumis, mille lõ-petase parimana 1959 a. Selle järele õppis ta Farmaceutiska Instituudis, mille lõpetas 1965.

Vabal ajal jätkus tal huvi ja energiat osavõtmiseks noorte kergejõustiku võistlustel, nii eesti – kui ka rootsi noorte hulgas. Eduka sportlasena saavutas ta isegi eesti pagulasele meistri tiitli kõrgushüppes noortele.

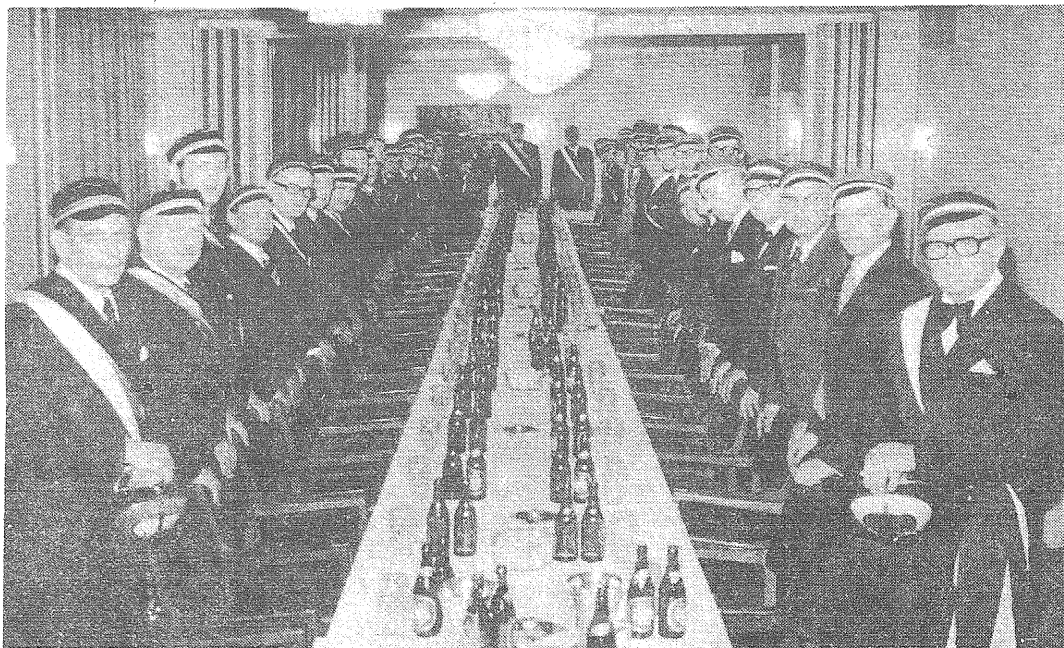
Lahkunut jäävad leinama abi-kaasa Aino, n-na Pajauri, kolme väikse lapsega, kelledest vanim on St. Eesti Aigkooli õpilane, va-nemad ja kolm vend.

Ando oli nagu meteor, kes lühikese eluajal suitis paljusid oma säreaga valgustada. Mälestus te-mast jääb kustumatuks omasele ja paljudele sõpradele. Puhka ra-hus!

Elmar Pettai

Birminghamis, Inglismaal, suri 24. veebruaril Vanda Põidmaa, sünd. 23. oktoobril 1924 Leedus.

Londonis, Inglismaal, suri 23. veebruaril Vilja Tanner, sünd. 25. märtsil 1925.

Eesti Korporatsioonide Liit pidas oma 15-a. pidustuse Stockholmis Eesti Majas. Pidustuse avas ja juhatas seda presideeriva konvendi vil. kogu esimees Leo Karupää. Kõnedega esinesid Herman Kann (Vironia), Harry Eichhorn (Estica), Jüri Remmelgas (Sakala) ja

Hans Truuwet (Tehnola). Tervitusi töid Läti korporatsioonide president-konvendi esimees Rudolf Damjamskis ja EUS esimees Harry Härm. Lõppsõna ütles Valtter Soo (Ugala).

Foto Lepper.

"Tuulikute saarel" vaid 5 tuulikut

Okup. kodumaal linuva populaarteadusliku ajakirja "Loodus" m.a. novembriku nümbris vaadeldakse Hiiumaad ja selle omapära, kusjuures Hiiumaa tuulikute saatust kirjeldab lähemalt Kalju Põlu.

Endisel "Tuulikute saarel", nagu Hiiumaad tuulikute rühmuse tõttu on õigustatult nimetatud, on tänapäeval veel alles ainult viis tuulikut. Sajandite vahetusel kuni iseseisvuse lõpuni oli Hiiumaal ümmarguselt 250 tuulikut. Nii mõneski külas oli "nelja-vile pere peale" oma tuulik. Aastakümnete jooksul on need kas hävinenud või ajahamba puretuna lagunenud. Nüüd on "silikaat- ja eterniitkatustega uushooned muutnud maastiku üksikuteks ja igavaks".

Koahoosideks muudetud külaades ei kasutata enam tuulikuid vilja jahvatamiseks. Kuid ilumeele ja maastiku mitmekesistamise huvides on mõnel pool Hiiumaal, nagu Reigimäel, Põpi külas ja Kassaril, viimastel aastatel siiski ka uusi tuulikuid ehitatud.

Mineviku-Hiiumaal oli tuulikud arvurikkamalt esitatud Emmaste lähedastes külaades, samuti ka Kõpu poolsaarel ja Käinas. Viimases külas oli paarikümne talu kohta tervelt üheksa tuulikut. (KE).

Eesti sõjamehed Kanadas arutasid päevamuresid

TORONTO (VE) – Eesti Võitlejate Ühingu Liit Kanadas esinduskogu arutas oma koosolekul Torontos sõjameeste päevamuresid. Kõne alla tulid mitmesugused küsimused, nagu celoleval suvel Baltimores toimuvad Ülemaailmsed Eesti Päevad, mis puhul korraldatakse sõjameeste kongress, Teise maailmasõja sõjakangelaste austamine Eesti Vabariigi aastapäeval, laskeala arendamine ja noortegelase Heino Jõe poolt levitatud ahekirja, milles tungiti muuseumis kallale eesti ajakirjandusele ja Toronto Eesti Võitlejate Ühingu.

Esinduskogu koosoleku, kus olid esindatud Montreali, Hamiltoni ja Toronto võitlejate ühingu kokku 24 mandaadiga ja teiste osavõtjatega, avas liidu esimees Kalju Tori. Ta tervitas kokkuvõtet liidu Ülemaailmse Võitlejate Keskuse esimehe major Ulo Ansoni nimel. Mälestati möödunud aastal surma läbi lahkunud Edmontoni ühingu kauaaegset esimeest kol-ltn. A. Kivi, endist Montreali ühingu esimeest kapten E. Hintsit ja liidu esimeest kapten Valtter Loigut ning kõiki sel aastal manalassee varisenud relvavendi.

Koosoleku juhatajaks valiti kapten H. Teder. K. Tori dekoreeris H. Tederit, kui endist Montreali ühingu juhatusliiget, kes puhkepaigale jäädes asus elama Toron-

tosse, võitlejate kuld teenetemärgiga. Sama teenetemärki annetati major Ernst Tiiveli.

Liidu tegevuse ülevaate esitas K. Tori ja rahalise aruande laekur M. Niinvee. Liit oli arendanud viljakat tegevust. On tihe koostöö Ülemaailmse Võitlejate Keskusega ja selle esimehe major Ulo Ansoniga. On alanud ettevalmistused sõjameeste kongressiks ÜEP 1976. a. Baltimores. Liidul on häälekandja "Sõdalane". On arendatud tihedalt suhteid läti ja leedu sõjaveteranidega. M. Randla ettepanekul avaldati liidu juhatusel tänu ja aruanded võeti ühel häälel vastu.

Toronto Võitlejate Ühingu peakoosolek võttis vastu otsuse, et Teise maailmasõja lahingu- ja väeasade märkide kõrval tuleb

asutada ka üks üldine Teise maailmasõja mälestusmedal, mida antakse samadel alustel kui Vabadussõja mälestusmedalit.

Montreali ühingu tegevuse aruande esitas H. Teder, kes märkis, et meid tahetakse lõhestada kõrgemate aukraadide pakkumise, kuid neist ei hoolita.

Ülemaailmse Võitlejate Keskuse tegevusest kõneles abiesimees A. Jurst, kes tähendas, et Teise maailmasõja lahingu- ja väeasade ristik on kavandamisel. Ristide saajad on enamikus Euroopast ja mujalt. Kanadast on neid vähe.

Lõpuks võeti põhimõtteliselt vastu resolutsioon, kus naelutati kinni noortejuhi H. Jõe kontroversaalne tegevus. Märgit, et ta levitab eriliist ahekirja, kus mõnitavalt käsi-

Eesti Teadusliku Instituudi tööst

Eesti Teaduslik Instituut Stockholmis kutsuti ellu kadunud prof. Richard Indreko – suure idealisti ja rahvusvaheliselt tunnustatud arheoloog – ideekavandite järgi aastal 1953 ning kuni 1964. aastani toimus vilgas õpetegevus, loengute, tentamenite ja eksamitega Stockholmis ülikooli ruumides.

Loengute lõpuleviimise tõttu ja muudel põhjustel on viimase kolme aasta vältel keskendunud teaduslike bibliograafiate väljandmisele erialade kaupa. Tööliselt on seni ilmunud eesti etnoloogide bibliograafia paguluses – väljaanne täielikult läbi mõeldud. Jätkuvalt ilmus Instituudi "Folia Bibliographica" sarjas nr. 2 eesti

tatakse eesti ajakirjandust ja organisatsioonide tööd. Selles kuulatakse kadu sõjameeste ühingu te ja on avaldatud valeandmeid Toronto Eesti Võitlejate Ühingu kohta. H. Jõe lähtudes on öeldud: Toronto Eesti Võitlejate Ühingu kirri Toronto Eesti Seltsile, milles nõutakse sõnavabaduse ärakeelamist. Sellist ühtegi teist kirja ei ole Toronto ühingu teist kirja ei ole Toronto ühingu saanud ega Eesti seits saanud.

ajaloost (ka õigus- ja usundiloolaste) bibliograafia (1969), mille trükk eiava nõudmise tõttu samuti on lõpukorral. Kolmandana ilmus samas sarjas eesti filoloogide, keele-, kirjanduse- ja teatriajaloost bibliograafia (1971), millele on osanenud laialdane nõudmine paljudelt maadelt.

Neljandana Folia Bibliographica sarjas ilmus 1974 T. Künnapase poolt toimetatud eesti psühholoogide, pedagogide ja filosoofide bibliograafia 1945–1973, mille vastu valitses erilisel elav nõudmine Rootsi ja USA keskraamatukogude ja erialalistele instituutide poolt.

Käesoleva aasta aprillikuul ilmutus uusväljaandeks (nr. 1) eesti etnoloogide bibliograafia 1945–1974, millele juba nüüd leidub rohkesti etteilmisi. On saadunud südameklike tänukirju mitmete keskraamatukogude poolt, märkides, et E. Teadusliku Instituudi eri-bibliograafial on suur tähtsus ja väärtus erialalise uurimise selukohalt terve vaba maailma ulatuses.

Lähemal nädalal kavatakse avaldada ühesküte ning asuda eesti õigustajate ühiskonnateadlaste bibliograafia koostamiseks paguluses 1945–1975, mis kavatakse kohaselt peaks ilmnema 1976. a. esimesel poolel. Selle tegevtoimeajaks on riigikohtunik Paul Poom, kellele abiks on värvatud veel õigusteadlased dr. iur. Artur Tasza ja dr. iur. Ilmar Arens. Vastavate andmete sisseaatmise viimseks tähtpäevaks on 1. okt. 1975.

E. Teadusliku Instituudi peakoosolekul 17. märtsil Eesti majas võeti vastu tegevuse- ja kassaraamne, viimane puhtakasuga kr. 1.502.85. Rekordile jääb on esijoonest tingitud suurest nõudmisest bibliograafiast, samuti vähestest alalolevate õpperaamatute-konpektide vastu ülemereaadest, esijoonest USA-st ja Kanadast.

Uuteks instituudi liikmeteks surma läbi lahkunute asemel otustati kutsuda dots. Elmar Nyman ja Jaak Maandi.

ETI juhatajaks on juba 15. aastat prof. G. Ränk, asetäitjaks dots. T. Künnapas ja Ilmar Arens (ühtlasi majandusjuhataja), sekretäriks ic. Helmut Hagar. Instituudi asjaajajaks on alates 1. jaan. 1975 Hilja Kauri.

Stockholmi Eesti Alghooli juubelitepooli. Pärast näidendi lõppu kogunesid tegelased uuesti lavale, et ära kuulata koolijuhataja Udo Juuno tänuõnu. Anti üle ka lilli. (Foto Tipppo).

• Kultuurivallast

AMEERIKA EESTLASTE KULTUURIPÄEVAD

New Yorgis toimuvad juba tuuendat korda 27–29 märtsini Põhja-Ameerika eestlaste kultuuripäevad. Need igakevadised, ülestõusmispuhade ajal toimuvad mitmepäevased kokkutulekud on kujunenud üheks oodatumaks ürituseks eestlaste kultuuri- ning sotsiaalses elus Põhja-Ameerikas. Esimesed "Kultuuripäevad" New Yorgis peeti pikal kevadpuhade nädalalõpul 1970 ning traditsioon on jätkatud igal aastal pärast seda, tuues ülestõusmispuhade koolivaheajaks kokku rohkelt nooremad haritlaskonda, kuid ka keske alised ning vanema põlve kultuurihuviilisi lähedalt ja kaugel, mitmed sadade ja isegi tuhandete miljeide tagant USA Kesk-Lääne osariikidest ja Kalliforniastki. Tugev kontingent osavõtjaid on alati olnud kohal ka Torontost ning mujalt Kanadast.

"Kultuuripäevade" korraldajaks on igal aastal uuesti moodustatav toimekond, kes tegutses koosföös USA Eesti Kultuurfondiga, kuid ei ole selle alluvuses, vaid teeb oma otsused iseseisvalt. "Kultuuripäevad" on olnud seega eelkõige uue haritlaskonnaga ühenduse loomiseks, mille üheks peamiseks sihtiks on pakkuda eesti nooremale põlvkonnale osasaamist eesti kultuuri varamust koos sellega kaasavaks sotsiaalselt kokkutulemiseks. Eelseisvate päevade peakorraldajateks on seekord Andres Jürjalo, Peeter ja Mari Teedla, dr. Heino Ainso ja Juhan Kurrik, keda abistab rida teisi nooremaid aktiivseid inimesi.

KUNSTINAITUS

Kava sisuline raskuspunkt on 28. ja 29. märtsil. Nende kahe päeva üritused leiavad aset New Yorgi kesklinnas asuvas Holiday Innis saamas kus eelmisel kahel aastalgi. Kavas on eesti hinnatud proosameistri Karl August Hindrey 100. sünniaastapäeva tähistamine, kusjuures ettekande Hindrey seist ja loomingust peab tuntuud esist, kunsti- ja kirjanduskriitik Paul Reets. Teise referaadina kirjandusvallas on kavas toimetaja Ilmar Mikiveri loeng Ilmar Laabanist, milles käsitletakse eesti pagulastule suurima avangardist tervet seniilmunud loomingut "Ankrutest" kuni viimasega kolahuleni. Mikiveri puudutab ka Laabani mõju eesti luule ja kultuurilise mõtte arengule.

Ühiskonnateaduste alalt on kavas New Yorgi Ülikooli õppejõu prof. Walter Randi ettekanne teemal "Natsionalism", milles leiab analüüsima rahvusluse mõiste ja olemust. Marylandi Ülikooli assistentprofessor Tõnu Farming toob oma referaadis ülevaate ja esitab uusi andmeid Eestimaa Kommunistliku Partei tegevusest ja osatulekust.

tähtsust Eesti Vabariigi poliitilises elus kahekümne aastat.

Kultuuripäevadel on alati olnud ka mõned loengud inglise keeles, selleks et pakuda midagi ka neli noorte eestlastele, kellele mitmekülgne keeleoskuse tõttu eestikeelsele kõrgkoolile refereerandide kuulamine on raske. Samuti on ingliskeelseid ettekanDED mõeldud eesti kõsimustest huvitatud ameeriklastele – eriti neile, kes saabuivad Kultuuripäevadele koos oma eestlastest abikaasadega – ning lätlastele ja leedulastele. Noorema põlvkonna kirjandusteade Kanadast, dr. Peter Aukst, kes on lõpetanud Toronto, Harvardi ja Oxfordi ülikoolid, peab ettekanDED kahest eesti vanema ajaloost tähtsamast kirjaltkust monumendist, käsitledes Henriku ja Russowi "Liivimaa kroonikad".

Läti tuntuma kaasaegse luuletaja Gunars Selinshi ettekannet seob muistsete Henriku kroonika banaanipäevaga – nimelt mõni aeg tagasi avaldas Lätis elav noorema põlvkonna luuletajanna Vizma Belševice ulatusliku luuletuse "Kommentaarid Henriku Kroonikale" milles ta liivlaste saatuse kaudu sümboliseeris praegust olukorda oma kodumaal, mis kutsus esile temavastast ülestõusmisloost võimude poolt. Salinsh rõhgu sellest tähelepanuväärsest luuletusest.

SALO KANADASSE

Märtsikuus on Euroopast Uude Maailma kolmas paater Vello Salo Roomast, sihtkohaga Toronto. Vahepeatuses raames New Yorgis esineb ta ka kultuuripäevadel – teema on veel selgumata.

Laudkond-sümposiooni, koosseisus muinasteadlane dr. Viktor Kõrreasaar, arhitekt Hendo Sillaste ja kunstiajaloolane Paul Reets, tutvustab ja arutab keeakeegset eesti ehituskunsti ja arhitektuuri mälestusmäärke. Kultuuripäevade raames leiab aset ka noorte eesti muusikute ühiskontsert, kuhu kutsutakse esinema muusikaliitpilast neli Kanadast kui Põhja-Ameerika Ühendriikidest. Laupäeva õhtul leiab aset ka traditsiooniline Kultuuripäevade pidu, tantsu ja meelelahutusliku kavaga, pakumaks osavõtjatele lähedamat võimalust omavaheliseks tutvumiseks ja sotsiaalselt sidemeks. Lühemaid ettekanDED on ette nähtud ka pühapäeval, 30. märtsil.

Sellele neljapäevasele ulatusliku ürituse nagu "Kultuuripäevad" korraldamine näitab ilmekalt, et eestlaste kultuuriline ja ühiskondlik tegevus Ameerikas ei ole mitte vaibumas.

Selle on suures ulatuses üle võtnud uus pealekasvanud generatsioon, kes küll mõningaid asju vahet teistil teeb ja kohati teistil mõtleb kui see seni tavaks on olnud, kutsudes sellega esile nii mõnelgi korral nurinat ja teatavat kontroversiaalsust. Väliseestlaste kultuurilisele elule on aga sellest ainult kasu, sest kuigi mõned rajad ja teetähised on vanemale põlvle häirivad, siis need rajad ja teetähised on siiski ju osa ühest teest eesti rahvuse ja kultuuri säilitamiseks ja arendamiseks laia maailma mitmekesiste reklaamitulede rägastikus. (EPL/J.T.)

Näljastreik vangilaagris

ABN-Correspondence kuulmist mõnda toimus Venemaal Ferni vangilaagris möödunud aastal näljastreik, millest osa võttis 19 vangi, kellede hulgas oli ka eestlane Valdmann, samuti lätlane Danne.

Ukrainlaste allikalt — 8 osavõtjast olid ukrainlased — suri üks streikijast nörkuse. Streik algas 12.mall ja kestis kuu aega. Algatjaks olid juudi rahvusest arst dr. Simon Gluzman.

Los Angelesi linnavalitsuse resolutsiooni üleandmine vabariigi aastapäeva puhul Eesti Päeva välja kuulutamiseks kohalike eesti organisatsioonide esindajatele. Vasakult linnavalikogu liige Arthur Snyder, kohaliku Eesti Seltsi abiesinaine Sally Mets ja Eesti aukonsul Ernst Laur. Kaheksapunktiline resolutsioon kinnitas linnapea Tom Bradley, rahvuselt ameerika neeger, ja linnavalikogu tahet kaasa aidata Eesti iseseisvuse taastamiseks.

Suur puhastustöö käigus Armeenias

MOSKVA — Armeenia osatigi kommunistliku partei uus juht Karen S. Demirtshian pidas äsja kõne, millest võib järeldada, et kommunistlikul parteil on Armeenias palju probleeme ning et kohalike elanikkonnale hakatakse avaldama suuremat survet produktiooni tõstmiseks ning kommunistlike eesmärkide saavutamiseks. Partei juht mainis, et armeenlased on unustanud kommunistlikud töekspidamised ning on hakanud taotlema isiklikke kasusid ja profiile ühiskonna arvel.

Demirtshian mainis, et Armeenias ratsatakse sotsialistlikku varandust, atakeeritakse ametivõimusi, võetakse altkäemakse ja spekulatsioonid. Samal ajal on "huliganism" võtnud tohutud mõõtmed.

Parteijuhid kõne avaldati kohalikus kommunistliku partei hääl-

kandjas ning läänriikide vaatluste arvates võib sellest sõnavõttust järeldada, et kommunistlik partei on kaotanud täielikult kontrolli Armeenia majandusliku ja sotsiaalse elu üle ning et tal on raskusi oma autoriteedi uuesti maksmisega.

Demirtshian, keda peetakse Moskvas lojaleseks kohalikuks kommunistiks, võrstsitas oma kõne läbi statsiliste andmetega, milledest selgus, et suur osa tehaseid ja vabrikuid ei ole täitnud oma plaane ning et nende produktiooni kvaliteet on väga vilets. Samal ajal on kõik parema kvaliteediga kaubad, millede järele on suurem nõudmine, müüdud mustal turul.

Partei peasekretär ründas ka noori Armeenia rahvuslasi, kelledest paljud on arreteeritud ametivõimude kritiseerimise ja neli vastuhakkamise pärast.

LK asemikekogu istung

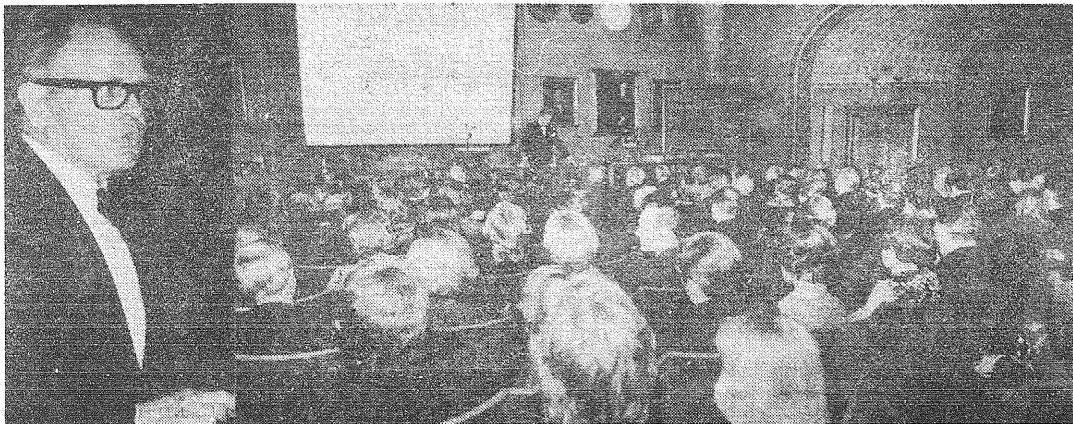
Eesti Komitee asjavalitad uue asemikekogu koosolek toimus laupäeval 19. aprillil kl. 11.00 Stokholmis Eesti Majas.

Koosoleku päevakorras on: Koosoleku avamine ja rakendamine, aruanded, tegevuskava, liikmemaksu määramine, eelarve, valimised, Eesti Komitee ahihina üleandmine ja kohal algatatud küsimused. Valimiste päevakorra punkti all tuleb valimisele esimese, pool juhatusse koosseisust, juhatusliikmete kandidaadid ja revisjoni komisjon.

Pärast koosolekut on koosviibimine kohvilauas.

Asemikekogu koosolekust võtavad osa Eesti Komitee üksiklikmete poolt valitud Asemikekogu liikmed ja liikmesorganisatsioonide esindajad, iga algava saja liikme pealt üks esindaja, kui organisatsioonil on vähemalt 20 liiget.

Eesti Arstide Selts 30-aastane

Eesti Arstide Seltsi Rootsits tähtsustas 15. märtsil Rootsi Arstideühingu ruumides oma 30 aasta juubelit, millest osavõtjate arv ulatus kaugelt üle 100. Juubelpäev

avas seltsi esimees dr. Jaan Novak. Dr. Ilmar Jakobson, Arstide Seltsi asutaja ja praegune auliige, kõneles eesti arstide olukorras seoses Rootsi põgenemisega ja

pärast seda. Teadusliku ettekande tromboosidest pidas dots. Argo Kõvamees.

Arvo Mägi oli juubelpäevaks kirjutanud sketsi "Arsti vastuvõtt",

mille esitasid Heljo Mängel-Sundvik, Siiri Kriisa ja autor ise. Filid dr. Novak juubeli-koosviibimise avamas. Vasakul dr. Jakobson kõnelemas. (EPL-foto H. Trummer)

Meist lahkus igavikku meile kõigile armastatud

(Memm) Luise Usin

Sünd. 9/9 1893 Kuressaares, Eestis
Surn. 27/3 1975 Mölnlyckes

Teda leinavad sügavas kurbuses

MEHE ÕETÜTAR
perega

LILLY ja FRIEDRICH
MARIE-LOUISE ja BERTIL
HELDUR ja GUNN-INGER
THOMAS, FRIEDRICH

Puhka rahu, kallis Memm!

Matusealatus toimub laupäeval, 5. aprillil kell 11 Rõda kirikus Mölnlyckes.

Meie perest lahkus

Luise Usin

Mälestab kurbuses

GÖTEBORGI EESTI
PENSIONÄRIDE ÜHING

Armas vi!

Jaan Olvet

Sünd. 20/1 1904 Eestis
Surn. 17/3 1975 Torontos

Mälestab sügavas leinas

Ü.S. RAIMLA

Lahkunud sõpra

Johannes Poom'i

mälestavad leinas

MARIE ja LYDIA

Leinateated

Prestons, Inglismaal suri 25. veebruaril Voldemar Kippasto, sünd. a. 1889.

Kuressaares on surnud k.a. jaanuaris Adam Variku, sünd. 2. veebr. 1908 Mustjalas.

Kanadas suri 6. märtsil Allide Pappel (n-na Karo), sünd. 27. aprillil 1896.

Pääskülas suri 24. veebr. Karl Ounapuu, sünd. 21. dets. 1882 Tormas.

New Yorgis, USA, suri 28. veebruaril Minna Weiderpass (n-na Lillipuu), sünd. 18. aug. 1893 Tartumaal.

Vaikselt unus meie armas hea Nunukene

Hedvig Martins

Sünd. 29/7 1896 Narvas
Surn. 28/3 1975 Stockholmis

MAIMU

VOLLI

CHRISTINA

AGRIPIINA

Tänu Sulle, kallis!

Kallist kaasteenijat

Johannes Poom'i

leinavad kurbuses

M.S. "BECKY"

Juht- ja meeskond

Manalasse varisenud armast teenistajat

Johannes Poom'i

mälestab leinas

COMP. MARITIMA

VIRONA S.A.

Liitus...

Algus lk. 1

sõna ja hääletamisõiguse Eesti Komitee asemikekogus, kuhu EKK saab delegerida iga algava 100 liikme kohta ühe esinaja. See oleks 5 esindajat praeguse 438-liikmelise koguarvu kohta. "Rootsi valituse organisatsioonid on nagu harjunud, et 30-ne aasta jooksul asjaajamine käib Komitee kaudu," lisas hra. Mark.

Vastuväidete osas võitis sõna Rootsi vähemusrahvaste ala asjatundja Alur Reimans, kes nentis, et motivatsioon liikmeks astumise kaudu Sisserännu Ametist toetust saada ei ole pädev. Need summad, mida Eesti Kultuuri Koondis esimese järjekorras peaks saama ära kasutada, tuleksid Kultuuri-rädeti (Kultuurinõukogu) kaudu ja neid saaks EKK taotleda otse, iseseisva organisatsioonina.

Möödunud aasta tegevuskava ning aruannete juurde asudes, tähendas esimees Leonid Laid, et üldiselt võis EKK rahule jääda. Kuigi kõiki sihte pole veel saavutatud, täiendatakse nende poole. Püstitõusmisega lähestasid kohalviibijad kuulakunni liiget: Elli-Maria Halpiti, Valentine Kaske, Artur Kellerit, Irene Kurgot, Eduard Pruulit ja Leo Parret. Esimees tänas lahkuvat juhatuse liiget, informatsiooniosakonna juhatajat, Karin Saarsen-Karistedit tehtud töö eest möödunud aastate jooksul. Tema asemele valiti juhatusse Silvia Silvéus, kes astus aktiivsele tegevusele. Kadunud juriskonsult L. Parre asemele tuli tema poeg, samuti õigusteadlane Madis Parre. Üldkoosolekut juhatas laekur Leo Urn, protokolli S. Silvéus.

Aruannete osas teatati, et revisjonikomisjon leidis kõik raamatud eeskujulikus korras olevat. Kulude-tulude arve oli tasakaalus kr. 21.789,77, kusjuures ülejääk oli kr. 65,68, mis määrati reservfondi. Aruande aastal maksti Kultuurifondist toetusi Eesti Noorte Kunstigruppide kr. 1.000 ja stipendiumitena Elli-Maria ja Priit Halpiti stipendium kr. 1.000 ning Elis Kaljot-Vaarmani Sihtkapitalist kr. 5.000.

Käesoleva tegevusaasta raames otsustati korraldada uusloomingu õhtuid ja üldtuntud kirjanike juubelite tähistamisi - üritusi, mis alati on olnud publikurohked. Eesti Raamatu Aasta puhul kaasa aidata selle Rootsi Komitee tegevusele, kusjuures esimeseks eritõrgeteks toimub August Galliti õhtu Scala-teatris Eesti Majas Teatritöimkonna korraldusel 26. aprillil kus ettekandmisele tuleb "Seeba ku-

Kui esineb surmajuhtum

Konsulteerige suurima usaldusega matusebürood

Thure Söderquist
Begravnings-
Eldbegängelsebyrå

Mariatorget 1
116 48 Stockholm
Tel. 44 80 07, 44 80 98

Erials:

Eestikombelised
matusekalitused
Õppäevane valvekord

Göteborg...

Algus lk. 1

"Meie siinne kultuuriline ja rahvuslik tegevus oleks olnud sootuks väesem, kui meil poleks olnud neid kaht Göteborgi-koori, keda me siin täna aubindame. See vääristus on meie majanduslike võimaluste kohaselt küll pigemini sümbolise kui materiaalse väärtusega. Kuid sümbolite iga on alati püsivam kui majanduslik omand," ütles Esinduse esimees, kes iseloomustas üsna põgusalt nimetatud koordineerimist ja ütles siis m.s.:

- Kui möödunud sajandi keskpaiku ja lõpul eesti talurahvas leidis laulukoorides endale uue mooduse kooskäimiseks kultuurilisel pinnal, siis on meie tänaseks laulukoorid selle traditsiooni jätkamise seisukohalt vajalikud. Paguluses oleme laulnud enam kui 30 aastat. Juba põgenikelaagris seisis laul meie endaväljendamis- esikohal, ja hiljem, kui laagrist väljusime, sai lauluharrastus kooride näol organiseeritud vormi juba nõudlikuma kunstilise tasemega. Koorid ei kasuta aga oma võimeid üksnes kontsertide korraldamiseks, vaid seisavad ka muul viisil ühiskonna teenistuses: esinevad aktusel, kiriklikel talitustel, kirjanikuõhtul jne. Seda viimast on põhjust ka Raamatuaastal meenutada.

- Laul on lahutamatu orgaanilisest seosest eestlusega, ütles Esinduse esimees lõpuks.

Kongress...

Algus lk. 1

Järgmine organisatsioonide kongress - Tarmo Oja.

Iga organisatsioon võib saata kongressile kuni kaks delegaati. Kongressil on igal delegaadil üks hääl. Osavõtumaks on kr. 25,- delegaadil. Osavõtust palutakse teatada kongressi toimkonnale hiljemalt 15. aprilliks.

ninganna". Otsustati ka kaasa aidata tõhusalt ESTO-76 Rootsi Komitee tegevusele ja auhindade ning stipendiumite väljajandamist eelmiste aastate eeskujul.

Läbirääkimiste osas tõstis EKK liige Dag Estonius üles küsimuse noorte premeerimise osas, kes eesti raamatuid loevad, kas eri-diplomite või ergutussuuhindade näol. Ta rõhutas, et "raamatuaasta küsimus peab meile olema südameasjaks". Sellele vastas esimees, et esineva raamatuaasta õritus kirjandusõhtu näol toimus juba 7. märtsil. Sügisel on ette näha raamatuaasta näitus Stockholmis ja Göteborgis ning ettekande õhtuid ka Lundis ja Malmös.

Lahtiste valimiste tulemusest jäi esimees Leonid Laid edasi ametisse, samuti 10 juhatuse liiget endisteks, kusjuures uute liikmetena tulid juhatusse Silvia Silvéus ja Madis Parre. Kirjanduse osakonna ülesandeks jaotati Elmar Pettai ja abiesimees Kalju Lepiku vahel. Esimese hooletse jääb ka informatsioon. (EPL/K.S.)

USA...

Algus lk. 1

lele tunnetes pärast, mida selles küsimuses omavad kaks miljonit nendest varem vabad olnud maadest siia immigrerinud isikut. Juba on tekkinud konflikt vaadetes põhjusel, et Ameerika Hääle on sumbutanud raadio- saate küsimuses, et president Fordil on sümpaatia Balti riikidele.

Jõuproov küsimuse otsustamisel võib tulla käesoleval suvel Euroopa julgeoleku konverentsi koosolekul.

Seisukohad selles küsimuses on nii ranged, et mõned Valge Maja ametisikud püüdsid alul varjata ajakirjanikest eest, et president Ford kohtas Balti riikide vabaduse pooldajatega. Pärast teate saamist, meie astusime ühenduses informatsioonilikkatega New Yorgis, Chicagos ja Washingtonis, kuulates järgmist:

Just enne regulaarset "kongressi tundi" 27. veebruaril Valges Majas Esindajatekoja liige Edward J. Derwinski, Chicago republikan, esitas 9 isiku nimeid, kelle suhtes ta soovis, et president neid kohtaks. Derwinski on republika- nide partei etnilise osakonna esimees.

Riiklik Julgeoleku Nõukogu oli selle viisid vastu, kuna kõik üheksa esitatud küllalt olid Balti riikide vabaduse eestvõitlejad. Arvati, et kaugeleulat- vate soovidega Balti esindajad põhjustavad küsimuse avalikult käsitlemist, mis kahjustab "de- likateid" sobimusi N. Vene- ga.

Viimane kord, kunas Balti aktivistidel oli audients USA presidendil juures, oli 16. veebruaril 1962, kui nad kohtasid president Kennedyga. Presi- dent Nixon ainult saatis ühe oma ametniku võtma vastu pe- titiooni 75.000 allkirjaga, mil- lega taotleti vabadust Simas Kudirkale, leedu meremehele, kes venelaste poolt võeti kiini USA rannakaitse laevalt.

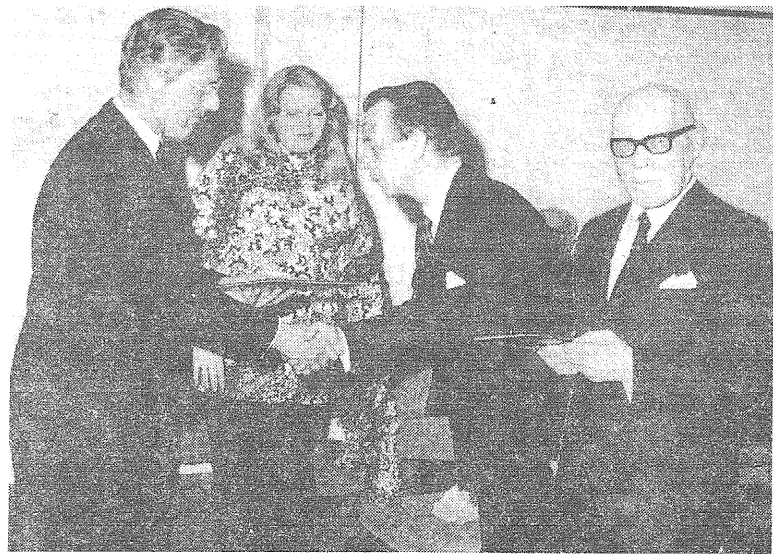
Käesoleval korral Kissingeri ametkond kaotas Fordi amet- konnale, samuti oli seal ka kompromiss: Riiklik Julgeole- ku Nõukogu soovis, et Balti esindajad kõneleksid ainult Ameerika "siseelu" asjadest ja et käiku Fordi juurde ei kuulu- tatakse välja.

Üks "Chicago Tribune" re- portereid silmas Derwinski au- tot pargituna Riikliku Julgeole- ku Nõukogu asutise lähedal ja tagajärjeks oli, et nõupidamine presidendil juures muutus üld- suse küsimuseks. Esindajate- koja liige avaldas hiljem pressi- teadaande (mis leidis vähe tä- helepanu). Selles teadaandes märgiti, et Balti liidrid tänasid Fordi, et president pooldab nende poliise kodumaa N. Vene poolt annekteerimise mitte- tunnistamist.

Dr. Kazys Bobelis, Leedu- nõukogu esimees ja grupi eest- kõneleja, jutustas ka Ameerika Hääle raadiosaate korrespon- dendile, et ta rõõmustab presi- dent Fordi huvi ja mure üle sel- le küsimuse kohta.

FORTSÄTT
spara energi -
det tjänar du på!

Energisparkommittén

Kultuuriauhinna annab üle Göteborgi Eesti Meeskoori dirigendile Eero Tarjusele (keskel) ja Göteborgi Eesti Naiskoori dirigendile Harry Truustele (paremal) REE esimees Olof Muruk. Kultuuritoimkonna esimees Leelo Pukk viibib juures. (Foto Lepper)

Kultuuriauhind anti üle Koorid on suure ustavusega teeninud eesti ühiskonda

Pikema ja huvitava ettekandega, mis käsitles eesti koorilaulu juhkorda ja repertuaari oskajad, kummalgi ja kooride tegevusi paguluses, esines muusikateadlane Harri Kiisk.

Auhinnazhürid, koosseisus Eesti lauljaskond Rootsis esimees Johannes Kant, Eesti Ajakirjanike liidu esindaja esimees Juhani Kokk, Eesti teatri esindaja Jussi Rönkä ning Rootsi Eestlaste Esinduse esindaja Aarne Vötting, esindas selle alaline sekretär Arvi Moor, kes kandis ette zhüri motivatsiooni:

— Molemad Göteborgi eesti laulukoorid on teeninud kultuurilisele uure ustavuse ja andumusega eesti pagulasühiskonda, on säilitanud ja edasi arendanud eesti aialse pärandi üht olulisemat ektorit — koorilaulu ja koorilauluõmningut, millel on väljaspool kodumaad eestluse püsimise selukohalt eriline tähtsus.

Mõlema koori esinemiste repertuaar on näidanud eesti algupärase auhuloomingu eestistamist. Lisaks sellele on aga kasutamist leidnud ka teiste rahvaste, nagu näiteks ootsi, soome, norra, saksa j.t. koorilauluõmningut. See asjaolu ütub, et koorid ei ole eraldunud ühekülgselt ainult oma rahvusliku õmningu viljeluseks.

Mõlemad koorid on eesti kultuuri aadikuina meie vaimset isetegevust laulu alal tutvustanud ning kultuurisidemeid loovud mitte üksnes esinemistega Rootsis, vaid ka väljaspool Rootsit — Norras ja laksamaal. Meile endile on nad jäänud nendeks kultuurikoldeks, mis on tekitanud meeldivaid esteetilisi elamusi.

Pärast motivatsiooni esitamist andis Esinduse esimees Olof Muruk koorijuhittele auaadressid ja seekse sisaldavad ümbrükud üle. Esinduse kultuurikomisjoni esimees pr. Leelo Pukk õnnitles koorijuhite lilledega.

Siis oli sõna koorijuhitdel, tänades Esindust ja zhürid, kes on nende kooridele osutanud suurt ja väärikat tähelepanu auhindade andmisega, mis on edasist tegevust tiivustav. Harry Truust esitas G.E. Naiskoori kohta rõõmstas-

vaid andmeid: koori keskmine vanuseiga on 33 aastat, olenev sellest, et ligi pooled lauljad koori koosseisus on noored, kes on lõpetanud Göteborgi Eesti Algkooli ja tunnevad suurt huvi kooris laulmise vastu. Koor on oma tegevuse jooksul (saab aprillis 88-astaseks) sooritanud 26 esinemist, nendest 6 iseseisvat kontserti Göteborgis, on ära õppinud ja ette kannud 88 laulu, nendest eesti algupäraseid 56.

Eero Tarjus tähendas, et järelkasvu küsimus teeb muret. Algkooli lõpetanud poiste kooliaegne lauluhuvi talub häälemurdmisprotsessis ja kaugeneb ka hiljem eesti laulust. Nõnda ei ole meeskooril võimalik omada seda õnnelikku järelkasvu nagu naiskooril. Koori koosseis on püsinud 40-45 lauljaga, pea iga aasta on korraldatud kontsert kodulinna ja esinud teisel. Saksamaale on sooritatud kolm kontsertreisil. "Püüame täita neid ootusi ja lootsi, mis meile on asetatud, teades, et nii kaua, kui leidub lauljaid ja kuulajaid — nii kaua oleme eestlased."

Valvatud paljundus

Läände pääsenud informatsioonide järele on Eestis ja mujalgi kogu N. Lõidus kõik kirjutasmasinad registreeritud, kaasa arvatud ka isiklikud masinad.

Igalt masinalt on võetud kolm kirja proovi. Paljundusaparatuur võivad omada ainult avalikud asutused ja neid võib kasutada vähemalt kahe ametniku juuresolekul. Peale kasutamist tulevad need palgutada jälle luku taha.

On üldiselt teada, et eraisikutel, kui ka vähegi tähtsamatel asutustel, ettevõtetel on Eestis, samuti teistes Balti riikides, peagu võimatu saada Ladinatähestikuga kirjutusmasinaid. Kuna neid ei ole mõtligi, siis saab neid ainult tellimise korras, mille tähtmine võtab aega nagu auto tellimine — umbes kaks aastat. (MK)

Tunnipikkuse aktuse lõpetas zhüri sekretär Arvi Moor tänasõnadega auhinnatud kooride juhtidele, esimehele, publikule ja eriti nendele, kes oma majandusliku kaasabiga muutis kultuuriauhinna väljajandmise käesoleval aastal võimalikuks.

Pärast aktust kasutasime EPL poolt juhust, et esitada paar küsimust. Esinduse kultuuriauhinna alalisele sekretärile Arvi Moorige.

Miliseid kultuuriauhind katab Rootsi Eestlaste Esinduse kultuuriauhind:

— Statuudi järgi antakse auhindu roteerivalt järjekorras kirjanusliku, kunstilise, heliloomingulise ja üldkultuurilise tegevuse este. Viimasesse rubriiki langevad teater, ajakirjandus, kultuuriliste ühingute tegevus jne. Auhinnad võivad olla personaalsed ja kollektiivsed.

Auhindu on jagatud 14 aastat. Kes on nendel aastatel olnud auhinna laureaatideks?

Esimese kultuuriauhind anti a. 1962 poolitatult Valev Uibopuule ja Kaiju Lepikule. Seega siis kirjanuslikul alal. Sellel alal on hiljem auhinda saanud Kari Ristikivi, Bernard Kangro, Arvo Mägi, August Maik ja Marie Under. Kunsti alal on saanud Endel Kõks, Herman Talvik, Eerik Haamer ja Ernst Jõesaar. Heliloomingu alal on hinnatud prof. Juhan Aavikut. Teatri alal on laureaadiks olnud Jussi Rönkä ja üldkultuurilisel alal publitsist ja kirjanik Mart Raud.

Kuidas toimub järgmise aasta auhinna ala määramine?

Auhinnastatuudi järgi määrab ala eriline kolleegium. Pärast kolleegiumi otsust moodustatakse zhüri vastavalt alale.

Aga rotatsioonis on siiski teatud järjekord. Kas seda võib ka murda?

— Järgkorda on võimalik muuta. Ja ma usun, et näiteks tuleval aastal väljantav auhind peaks langema kirjanuslele. Juba selle pärast, et käesoleva aasta 24. veebruarist kuni tuleva aasta 24. veebruarini kestab ülemaailmselt väljakuulutatud Eesti Raamatuaasta. Oleks loomulik, kui seda aastat tema lõppemisel ka auhinna alla krüpsutatakse.

Riin Rivanool KUUS

Kuus ei ole arvuteaduses mitte veel eriti suur arv, aga kui te oma matemaatilisi teadmisi pingutate, siis leiate, et kuus on siiski juba pool tosinat, samapalju on ka äripäevi nädalas ja täringu peal on see samuti kõige suurem number.

Aga sellel kõigel pole kuigi suurt tähtsust nende numbritega, millest mina jutu tahan teha.

Meil oli hiljuti kuus nädalalõpu-külaist, vanusega ühest kuni kuu aastani. Väga armsad külalised, kokku kahest perest, 6 ja venna lapsed, kolm poisikest ja kolm tüdrukut.

Endastmõistetavalt tuli vastavate eeltöödena palju asju ümber korraldada: vähegi purunevad vaasid, tuhatoosid ja muud nipet-nipet kustile kõrgele panna, sest neil on olnud kukkuda kildudeks, kõik võtnud uste, kappide ja sähitite eest ära korjata kui ei taha hiljem nende pärast lootusetult detektiivtööd teha mõõda prügikaste, vaibaaluseid, kraanitorusid ja muid salapäraseid paiku pidi ja ühendise teha maja võimalikult lagedaks igasuguseist mööbelstükkidest ja muust ümälukust varast.

Kui nad kohale jõuavad, on nad kõik väga kallikesed. Algame ühiselt ja organiseeritud tööga kas joonistamise, mängimise või jutulugemise, aga ei lähe kaua, kui äkki märkad, et hakk tükkil on puudu. Tõsi, loed veelkord — ainult neli on alles!

Teistes tühades aga valitseb täielik vaikus. Vaikus sellisel juhul on maailmas kõige hullum asi. Midagi on juhtunud või juhtumas ja südamevärinaga asud ümristöödele.

Sedapuhku on Aadama kirjutuslaual leidnud põhjalikku kraamimist: templid, augulööja, paberhaakija, pliitsiteritaja, arvutumasina, pliitsid, tint, kummid ja tuhat ja üks muud asja, kõik on kasutamist leidnud pörandal ja mujal ja ikka seal, kus neid vaja poleks.

Teine mees on aga õige ohtrasti ja hooliga lilli kastnud ja püüab nüüd tühja purgiga aknalaualt ilenirisevate veejuga. Enne seda on ta veel ära kasta jõudnud meie puurilnuukese Pipi.

Vabategevust harrastama on nüüd juba asunud ka teised ja kolmandakorra trepil kuulen ilmatuata pöraka.

"Frauht!" Jooksen trepist üles. "Helle hüppas, vaata nii!" ja teisest trepivahest vihiseb süst üks sellise hooga mõõda, et arvad hinge kinni jäävat.

Ei, viga ei ole midagi, kondid terved, kriimustusi ei ole. "Tahad vaata, ma hüppan veel!" Ei, taeva pärast, ei!

Keegi on kätte saanud käärid ja suurimas hingehädas lapime selle järele Aadama viimast "Time" kui mosaiki.

"Muide vanaisa saab kuljaks," piuksub üks pisike ja lööb laksatades mosaliigi jälle kogemata segamini.

Väike Aadu diivaniseljatoel on leitud uue mängu:

"Oleme kalad puude otsas."

"Aga kalad elavad ju vees, kust nad siis puude otsa saavad?"

kahtlen mina ja saan vastuseks:

"Aga vaat, puu on vee sees, vette kukkunud, saad aru!"

Samas tuleb Mart mu arukust proovima mõistatamisemänguga ja näitab ühte kepikest:

"See on üks söögias. Arva ära, mis see on?"

"Pörgand." — "Ei".

"Rabarber" — "Ei." See ei ole ka sellerivars, asperagus, türgiuba ja ma annan alla. Mart aga kuniutab:

"See on pulk, millega suppi segatakse."

"Aga keegi ei sega ju suppi pulgaga!"

"Sa võid segada millega tahes. Oma asi!"

Muidugi võid. Jällegi olen kaotaja.

"Tead, mis..." seletab keegi teaduslikult elunähtusi õpetades ja üks pisike tüdruk — mitte see kõige pisem, kes veel ei kõnelegi, vaid selle järgmine — pürib keel parr kõrva ääres aina "Miks? Miks? Aga m-i-i-k-s? Miks on kassil neli jalga ja mitte kolm? Miks on lilil lehed ja kus on vihm siis kui ta ei saja?"

Aadam peab ja oskab paljule vastata ja just siis, kui tüdimus juba peale tuleb, saab ta ühelt poisikeselt maailma suurima komplimenti osaliseks: "Tahan saada vanaisaks!"

Iga päev saab kord õhtule ja viimasest söömaajast annab tunnistust mitte ükski söögilaud, vaid ka selle alune, toolid ja sein ümberriigi. Aga sellele saab koristamiseks kergesti abi.

"Pörsakari," pörsib Aadam ja ma pean talle järjekordselt meelde tuletama, et nii pörsakaste isa kui ka vanaisa on ju teadupärast vana siga ise ja sellepärast oleks kasulikum olla vait.

Kui õhtune jutulugemine läbi ja padjasedagi peetud, vajuvad väsinud kangelased ükskste järele unehõlma.

Mart on ristelti kaheilmise voodis ja näib, et sealgi kipub tal rapsimisega rummist nappus tulema. Aadu — see päevane elavhõbe — aga hoiab end õssel kiitkesel raamvoodilgi paigal. Magades on lapsed kui väikesed inglid. Kõik ja eranditult.

Siis aga kuulen kõrvaltsoast hüüdmist. See on Tõnn, kes palub: "Vanaema, silita mu pead, silita kaus, nii kaua kui ma magama jään!"

On's maailmas veel midagi meeldivat? Ei ole, silitajale kindlasti mitte ja oma sidame sügavaimas salasapis soovin siis, et kord aastast pärast, kui vanaema käsi enam silittama ei sobi või ei küüni, siis selle asemele tuleks ilinalakka eesti tüdruk, kellele Tõnn sootada võiks:

"Kalleim, silita mind, kuniks magama jään!"